

EPIDEMIOLOGIJA RAKA JEDNJAKA, FAKTORI RIZIKA I MOGUĆNOSTI PREVENCIJE

Milica Bjelaković¹, Daniela Benedeto Stojanov¹, Ivana Golubović²,
Marko Bjelaković³, Marko Gmijović⁴

¹Univerzitetski klinički centar Niš, Klinika za gastroenterologiju i hepatologiju, Niš, Srbija

²Univerzitetski klinički centar Niš, Klinika za hematologiju i kliničku imunologiju, Niš, Srbija

³Univerzitetski klinički centar Niš, Klinika za pulmologiju, Niš, Srbija

⁴Univerzitetski klinički centar Niš, Klinika za digestivnu hirurgiju, Niš, Srbija

Kontakt: Milica Bjelaković

Bulevar dr Zorana Đinđića 48, 18000 Niš, Srbija

E-mail: milicabj@icloud.com

Incidencija raka jednjaka i mortalitet izazvan rakom jednjaka u razvijenim zemljama porasli su u poslednje četiri decenije, za razliku od smanjene incidencije i mortaliteta kod drugih karcinoma. Rak jednjaka je osmi najčešći karcinom i šesti vodeći uzrok smrti od raka u svetu. U poslednje 3 decenije došlo je do promene vodećeg histološkog tipa karcinoma jednjaka, u razvijenim zemljama, sa skvamoznih ćelija jednjaka na adenokarcinom jednjaka. Faktori rizika dovode do pojave prekanceroznih stanja, skvamozne displazije, kao prekursora skvamoznog karcinoma jednjaka i Baretovog jednjaka, kao prekursora adenokarcinoma jednjaka. Duvan, alkohol, topli *Mate* napitak i kiselo povrće povezuju se sa povećanim rizikom od raka jednjaka, dok bi povećan unos voća i povrća mogao preventivno da utiče na rak jednjaka. Dokazi o uticaju relaksansa distalnog ezofagealnog sfinktera i antagonista histamin 2 receptora su kontradiktorni. Postoji inverzna povezanost infekcije *Helicobacter pylori* i Baretovog jednjaka i adenokarcinoma jednjaka. Imamo nisku sigurnost dokaza o uticaju infekcije humanim papiloma virusom i različitim hemijskim kancerogenima, kao što su policiklični aromatični ugljovodonici, N-nitrozo jedinjenja, acetaldehid i fumonizini na rak jednjaka. Brojni predisponirajući uslovi, kao što su gastroezofagealna refluksna bolest, Baretov jednjak, gojaznost, hijatalna hernija, ahalazija, tiloza i *Plummer Vinsonov* sindrom mogu povećati rizik od raka jednjaka. Primarna prevencija raka jednjaka sastoji se od promene načina života, koje obuhvataju prestanak pušenja, prestanak konzumiranja alkohola i povećan unos voća i povrća. Sekundarna prevencija sastoji se od hemoprevencije, skrininga i programa praćenja.

Acta Medica Medianae 2021;60(4):72-81.

Ključne reči: rak jednjaka, rizik, prevencija